

ЗАШТИТА ПРИРОДЕ НАЦИОНАЛНОГ ПАРКА ДУРМИТОР

UDC: 502.7: 712.23 (497.16)(23)=861

Радомир МИХАИЛОВИЋ¹ & Михаило БУРИЋ²

ЗАШТИТА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ДУРМИТОРСКОГ ПОДРУЧЈА

Кључне речи: живојине средине, национални парк, резерваљ, природни њредео

Key Words: Environment, National Park, Reservation, Landscape

Заштита животне средине у Црној Гори остварује се на законским прописима који регулишу, прво, заштиту природне као темеља животне средине у најширем смислу ријечи, док се поједини елементи животне средине штите одговарајућим законским актима као што су прописи који се односе на заштиту вода, ваздуха, земљишта затим планирање и уређење простора, изградњу и финансирање инвестиционих објеката, лов, морско добро, одржавање чистоће, прикупљање и коришћење отпада и др.

1 Др. Радомир Михаиловић, дијл. инж. геологије, Републички завод за заштитиу
њрроде, 81000 Подгорица, Р.О. Вох 2.
2 Проф. др. Михаило Бурић, дијл. инж. геологије, Филозофски факултет, 81400
Никшић.

УВОД

Основни задатак овог рада је приказ посебно заштићених подручја и овјеката природе, односно животне средине, која се остварује, поред матичног закона и других законских прописа који регулишу основне елементе животне средине, просторно- урбанистичким и друштвеним плановима. Најдраматичнији дио животне средине, а то је биљни и животињски свијет, штити се посебним рјешењем, надлежног завода за заштиту природе Црне Горе. Полазећи од изнијетог циља, приказ стања животне средине и потребу њене заштите и унапређивања конкретизован је на дио простора Црне Горе означеног као дурмиторско подручје.

Дурмиторско подручје, као просторна цјелина којој доминирају различити облици рељефа, у првом реду кањони и високе планине Дурмитор, Маглић, Волујак, Пивска планина и сјеверозападни дио Сињајевине, по геолошко-тектонским, геоморфолошким, географским и биолошко-еколошким карактеристикама представља најдинамичнији дио не само Црне Горе већ и Динарида. Ова високопланинска цјелина захвата површину од 1852 km² (13,41% територије Црне Горе која има површину 13.967 km²), административно припада општинама Жабљак (445 km²), Плужине (854 km²) и Шавник (553 km²)³.

Богатство, разноврсност и очуваност природне средине коју карактерише мноштво копнених и водених екосистема у којима егзистира бројна ендемска и реликтна флора и фауна, представља изузетан потенцијал који, уз адекватну заштиту, чини изузетно значајну основу будућег развоја Црне Горе као еколошке државе.

Изнијета оцјена ослања се, прво, на резултате досадашњих научних истраживања у области заштите и унапређивања животне средине овог подручја и, друго, на постојеће просторно-урбанистичке планове развоја у функцији рационалног коришћења природних добара, њено уређивање и унапређивање у складу са националним законодавством и међународним конвенцијама о заштити природне и културне баштине.⁴

У контексту изнијете констације заштита природе је, прије свега, превентивна категорија која обавезује све кориснике природних добара да предузимају активне мјере заштите и унапеђења животне средине. Како дурмиторско подручје обилује изворности и очуваности, то се заштита и унапређивање

³ Дурмитор: природа, људи, наслеђе, развој. Центар за развој дурмиторског подручја д.д Жабљак 1992.

⁴ Конференција Уједињених наука о животној средини- Декларација о животној средини и развоју, принцип 3 и 4. Рио де Жанеиро, јуна 1992. г.

мора провести у складу са међународно прихваћеним принципом очувања животних ресурса (биодиверзитет) као основе одрживог развоја.

Неоспоран квалитет животне средине дурмиторског подручја у цјелини, а посебно простори који се, поред домаћег законодавства, штите и међународним конвенцијама, а то су басени ријеке Таре и дио басена односно кањона Таре који припада националном парку "Дурмитор" тј. национални парк "Дурмитор", у директној је функцији "остваривања одрживог развоја кроз заштиту животне средине која представља интегрални дио развојних процеса како би се равноправно задовољиле потребе и развоја животне средине садашњих и будућих генерација".

Очување и заштита флоре и фауне као најдинамичнијег и најосејетљивијег еколошког ресурса огледа се у одржавању биолошке разноврсности - биодиверзитета због чега треба да буде уграђено у економске планове као интегрална компонента принципа одрживог развоја не само у простору дурмиторског подручја већ и читаве Републике. Поред планова развоја, очување и заштите биљака и дивљих животиња и њихових станишта треба да буде садржана у одговарајућим законским прописима као што је то урађено и за непокретне компоненте животне средине.

СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ДУРМИТОРСКОГ ПОДРУЧЈА

Правни аспект заштите животне средине

Правне основе заштите природе, односно животне средине Црне Горе која се детаљније разрађује у законима који третирају, прво, заштиту природе као животне средине и, друго, поједине дјелове животне средине и радне средине. Кључно полазиште у Уставу и законодавству које се доноси на основу Устава, полази од обавезе стварања услова за очување и развој природне и радом створене средине, односно животне средине, уз обавезу да се природна добра, у првом реду, земљиште, воде, ваздух, рудно благо и морско добро, као и друга природна богатства, могу искоришћавати у складу са законом и уз обавезу спречавања штетних последица које угрожавају природне вриједности или доводе у опасност живот и здравље људи.

Црногорско законодавство у области заштите природе и животне средине у цијелини има релативно дугу традицију и веже се за поратни период тј. 1945. годину. Наиме, на основу "Општег Закона о заштити споменика културе и природних рјеткости ФНРЈ доноси се Закон о заштити споменика културе и природних рјеткости у НР Црној Гори"⁵ којим се, као природне

⁵ Закон је објављен у "Службеном гласнику НРЦГ", бр. 4/49, с Ойшћи закон за зашћићу споменика кулћуре и природних ријеткостии ФНРЈ Сл. листи ФНРЈ, бр.

рјеткости сматрају објекти зоолошког, ботаничког, геолошко-палеонтолошког, минералошко-петрографског и географског карактера који, због своје љепоте, старости или малобројности представљају природне ријеткости које треба посебно заштитити" (Јовићевић Г. 1978).

С обзиром да је предметни Закон о заштити културну и природну баштину као интегрални дио простора и животне средине, то је, почетком 1961. године донесен посебни Закон о заштити природе Црне Горе.

Првим Законом о заштити природе Црне Горе из 1961. године, са измјенама и допунама из 1965. године⁶ дефинисан је, поред осталог, циљ заштите објеката природе посебних природних вриједности каквих има и у простору Дурмитора и шире околине, а то је:

- очување заштићених објеката природе у изворном природном стању; - стварање услова и предузимање потребних мјера за одржавање и природни развитак заштићених објеката;

- спречавање сваке радње којом би се посредно или непосредно погоршало стање и природни развитак заштићених објеката;

- предлагање и предузимање мјера ради осигурања и омогућавања трајног коришћења заштићеног објекта природе;

- обезбеђења услова да заштићени објекти природе према својој намјени и значају, служе материјалним и културним потребама заједнице.

Новим Законом о заштити природе из 1977. године и његовим измјенама и допунама из 1989. године⁷ штити се природа Црне Горе као цјелина, а нарочито природне знаменитости и природне рјеткости од изузетног и вишеструког значаја за развој друштва. Простори посебних природних вриједности, природне знаменитости и ријеткости штите се на основу прихваћене категоризације у складу са законом, друштвеним и просторним плановима и рјешењем надлежног Завода за заштиту природе. Заштита природе се спроводи:

- утврђивањем односа човјека према природи ради обеједињења трајног коришћења природе;

- стављање под заштиту покретних и непокретних објеката живе и неживе природе;

- спречавањем свих радњи које би могле посредно или непосредно нарушавати природу, а нарочито посебно заштићене објекте природе;

- стварањем што повољнијих услова за њихово чување и одржавање и

и 81/46.

и 6 *Закони су објављени у "Службеном листу НРЦГ", бр.17/61 и СРЦГ, бр. 12/65.*

7 *"Службени лист СРЦГ", бр. 36/77 и 2/89.*

- предузимањем и других мјера ради обезбјеђења трајног коришћења природе.

Животна средина обухвата, у првом реду, природу и човјекову средину као радну средину и штити се прописима којима се регулише и прати квалитет површинских и подземних вода, ваздуха, земљишта, рудног блага, шума и других природних добара. Овако схваћена животна средина и њена заштита није ни ужи ни шири појам у односу на природу већ специфичан појам који се огледа не само на броју и врстама објеката којима се пружа заштита већ и на именовану извора који угрожавају основне вриједности животне средине.

Простори и објекти природе дурмиторског подручја заштићени на основу Законодавства Црне Горе

Матични Закон о заштити природе из 1977. и 1989. године штити природу у цјелини а посебно објекте категорисане у оквиру: природних паркова и предела, резервата природе, споменика природе, меморијалних природних споменика и појединих природних и животињских врста.

У прву категорију заштите спадају национални парк, регионални парк или парк природе и посебни природни предјели. С обзиром да на ширем простору Дурмитора тј. дурмиторском подручју, постоје све три категорије објеката, то ћемо, у даљем излагању, коментарисати заштиту појединих објеката.

НАЦИОНАЛНИ ПАРК "ДУРМИТОР"

Национални парк "Дурмитор", као простор изузетних и вишеструких природних вриједности који имају еколошку, научну, историјску, културну, образовну, економску, естетску и рекреативну функцију основан је 1952. године Законом о проглашењу шумских подручја Дурмитора, Биоградске горе и Ловћена за националне паркове. Законом о националним парковима⁸ из 1978. и 1991. године дефинисане су границе, управљање парком, зоне посебне заштите и мјере уређивања и унапређење природних добара као и друга питања од значаја за коришћење природних добара.

Национални парк "Дурмитор" захвата дјелове територија пет општина: Жабљак, Пљевља, Мојковац, Плужине и Шавник и има површину од 33.895 ha⁹. Заштита добара парка спроводи се у складу са законом и просторним планом подручја посебне намјене, затим кроз програме уређења, урађеним

⁸ Закон о нац. парковима ("Сл. лист СРЦ", бр. 6/78, 47/91)

⁹ Податак Републичког завода за геодетске и имовинско-правне послове Републике Црне Горе, подлога 1: 100 000 Подгорица.

елаборатима, шумским и другим основама које се раде у циљу коришћења природних добара.

Законом о националним парковима из 1978. године у парку је издвојено седам зона посебне заштите а просторним планом подручја посебне намјене једна, што укупно износи осам зона. У овим зонама режим заштите је строжији и мора бити у складу са прописима који се припремају на основу категоризације појединих зона међу којима има и **прашума**. Те зоне су:

Резервати	Површина
1. Прашума јеле и смрче у сливу Млинског потока	210 ha
2. Шума црног бора у резервату Црна пода	60 "
3. Слив Шкрчких језера са ужом кањонском долином Сушице	2.360 "
4. Црно језеро са шумом у непосредној околини	360 "
5. Барно језеро са најужом околином	35 "
6. Ужа кањонска долина Таре	13.800 "
	40 "
8. Спелеолошки резерват "Сурутке"	850 "
Укупно:	17.665 ha

Резервати природе могу бити општи (строги) и специјални (посебни) и представљају изворне или незнатно измјењене дјелове природе чија је основна функција усмјерена на научна истраживања екосистема. Општи резервати намјењени су одржавању генетских извора екосистема у динамичном и еволутивном стању. Посебни пак, резервати природе су предјела у којима је изражена једна или више природних вриједности такође са изразитом научном и васпитно-образовном функцијом. У овој категорији уврштене су зоне посебне заштите у националном парку "Дурмитор".

Споменици природе дурмиторског подручја су кањони ријеке Таре заштићен рјешењем Републичког завода за заштиту природе 1967. године и кањона ријеке Пиве и Комарнице заштићен, такође, решењем Завода 1969. године.

Биљни и животињски свијет дурмиторског подручја

Поједине биљне и животињске врсте које, због своје ријеткости, проријеђености или угрожености уживају посебну заштиту штите се, на основу матичног закона, посебним ријешењем надлежног Завода за заштиту природе Црне Горе. Укупно је, до сада заштићено 314 животињских и 52 биљне врсте¹⁰, од којих знатан дио живи не само у НП "Дурмитор" већ и на

његовом ширем простору. Заштита се односи на легла и гнежђења развојних облика који се не смију уклањати са својих станишта, оштећивати и уништавати, односно прогањати, узнемиравати, хватати или убијати. Врсте заштићених биљних и животињских облика на дурмиторском подручју биће приказане, у првом реду с гледишта ендемичности и реликтности.

Заштићена флора дурмиторског подручја

Дурмитор је највећа планина у Динаридима и представља један од центара настанка и развоја балканске а нарочито црногорске флоре. У биогеоценолошком погледу Дурмитор се сматра једним од најсложенијих планинских масива у нашој земљи, па и на Балканском полуострву.

На подручју НП "Дурмитор", и Дурмитора у ширем смислу ријечи, налази се преко 1500 васкуларних биљака што је приближно једнако половини црногорске флоре. Оно што чини особеном флору Дурмитора јесте присуство великог броја ендемичких врста (ендеми Балканског полуострва, Динарида, Црне Горе, па чак и оних са веома локалним распрострањењем), затим ендемореликтних, реликтних, ријетких и заштићених врста, као и значајно присуство љековитих, медоносних, ароматичних, декоративних и других значајних и корисних биљних врста (Пулевић В. 1982.).

Велике висинске амплитуде, сложеност рељефа и различита геолошка подлога, као повољни климатски услов и омогућили су опстанак низу термофилиних врста које су за вријеме леденог доба биле угрожене кретањем ледника и захлађењем климе. Тако је рефугијални карактер овог подручја представљао прибјежиште многих биљних врста које су се са аутохтоним, као и са врстама јужнијих предјела у дужем историјском развоју допријеле интезивнијим процесима развоја флоре и њене еволуције (Лакушић Р. 1984).

Црногорски ендеми у флори Дурмитора:

- <i>Verbascum durmitoreum</i> Rohl.	- дурмиторска дивизма,
- <i>Viola nicolai</i> Pant.	- Николина љубичица,
- <i>Gentiana laevicalyx</i> Rohl.	- линцура,
- <i>Edraianthus vlisicii</i> Černj. & Soška	- Глишићев звончац,
- <i>Daphne malyana</i> Blečić	- Маљев јаремичак,
- <i>Valerian braunii</i>	- blanqetii Лакушић
- Braun	- Бланкеов одољен,
- <i>Proteodrainthus tare</i> Lakušić	- тарски звончац.

10 Рјешење о заштити појединих биљних и животињских врста објављено је у ("Сл. листу СРЦГ", бр. 36/82).

Балкански ендеми у флори Дурмићора:

- *Acer heldreichii* Oph. - горски јавор,
- *Daphne blagayana* Freyer - Благајев јеремичак,
- *Pinus heldreichii* Christ. - муника,
- *Pančićia serbica* Vis. - српска панчићија, бедреница,
- *Moltkea petraea* (Tratt.) Cris. - модро ласиње,
- *Iris bosniaca* Beck. - босанска перуника,
- *Phyteuma pseudoorbiculare* Pant. - динарска зечица,
- *Potentilla montenegrina* Pant. - црногорска петопрсница,
- *Amphoricarpus autariatus* Blečić & Mayer - аутариатска крчаговина,
- *Crepis dinarica* G. Beck - динарски димак,
- *Euphorbia montenegrina* (Bland.) Maly - црногорска мљечика,
- *Aconitum toxicum* Rch. - јерић,
- *Lilium bosniacum* Beck - босански љиљан,
- *Silene sendtneri* Boiss. - Сендтнерова пушина,
- *Viola speciosa* Pant. - љубичица,
- *Ayuilegia grata* Maly ex Zimm. - пријатна кандилка,
- *Achillea avrotanoides* Vis. - сипарска хајдучица,
- *Centaurea derventana* Vis. & Panč. - дервентански различак,
- *Cicerbita pancicii* (vis.) Beauv. - Панчићев мљеч,
- *Euphorbia pancicii* G. Beck - Панчићева мљечика,
- *Asperula scutellaris* Vis. - здјеличаста лазаркиња,
- *Athamanta haynoldii* Borb. & Uech. - Хајнолдова невесика и др.

Од ријетких врста флоре посебно се истичу:

- Leontopodium alpinum* Gass. - рунолист,
- Cypripedium calceolus* L. - госпина папучица,
- Taxus vaccata* L. - тиса,
- Adnephora lilifolia* (L.) Ledeb. - жељездачка,
- Orchis purpurea* Huds. - пурпурни каћунак,
- Centaurea alpina* L. - алпска зечина,
- Gentiana lutea* ssp. *symphyandra* Murbek - линцура,
- Aubrietia croatica* Sch. N. Ky. - балканска тарчука,
- Cardus ramosissimus* Panč. - бодаљ,
- Potamogeton alpinus* - алпско таласиње,
- Utricularia minor* - мјехурача,
- Utricularia bremii* - мјехурача, итд.

Од 57 заштићених биљних врста у флори Црне Горе (Пулевић 84) на дурмиторском подручју заступљено је 30 врста. У богатој флори Дурмитора забележено је преко 200 врста љековитог биља и велики број јестивих гљива, представника богате алго-флоре (алге) док је бриофлора (маховина) и ли-

хенофлора (лишајеви) у великој мјери непроучена и непозната. Разноврсни вегетацијски покривач представљен је бројним биљним заједницама које су заступљене у зонама шумске вегетације, планинских ливада, пашњака, пукотина стијена, камењара, сипара, тресава, слатководних екосистема и др. гдје посебну специфичност вегетацијских јединица налазимо у екосистемима глацијалних језера и кањонима дурмиторских ријека (Лакушић Р. 1972).

Заштићена фауна дурмиторског подручја

Изузетна сложеност и мозаичност природних и еколошких фактора, смјењивање и прожимање, у првом реду, шумских, ливадских, пашњачких, високопланинских, ријечних и екосистема карста, били су значајни предуслови за развој и очување животињског свијета дурмиторског подручја.

Фауна дурмиторског подручја је богата, сложена, разноврсна и динамична, а одликује се специфичном комбинацијом медитеранских, средњеевропских, бореалних, глацијалних и источних елемената. По занимљивости и богатству фауне безкичмењака, свакако, припада прво мјесто. Одликује се великим бројем врста а поготово бројним ендемичним и реликтним врстама нарочито међу фаунама инсеката што доказују резултати и публиковани радови досадашњих истраживања ентомофауне Дурмитора.

Фауна риба углавном је заступљена салмонидним врстама које живе у типичним салмонидним водама као што су ријека Тара, Пива и њихове притоке, и дурмиторска језера. Фауна водоземаца је релативно сиромашна врстама али су, по бројности, заступљене врсте типичне за салмонидне водотоке.

Гмизавци су представљени врстама типичним за високопланинско подручје Динарида са мноштвом врста жаба, гуштера и др. Фауна сисара представљена је карактеристичним врстама за наше крајеве, па и Дурмитора у ширем смислу.

На дурмиторском подручју изузетно је богата орнитофауна (фауна птица). Досадашњим истраживањима обухваћено је преко 160 врста. Доминирају шумске птице уз карактеристично присуство високопланинских елемената и помало неочекивано и низијских. Биоеографска анализа таксона нижих од врсте показује да је Дурмитор управо на развоју биоеографских цијена у овом дијелу палеарктика што доказују поједини елементи орнитофауне (Васић В. et al. 1990) као нпр.:

Оромедијерански:

- бјелоглави суп	- <i>Gyps fulvus</i> ,
- пузгавац	- <i>Tichodroma muraria</i> ,
- жутокљуна галица	- <i>Prunella collagis</i> itd.

Балкански:

- сиријски детлић	- Dendrocopos syriacus,
- лилфордод детлић	- Dendrocopos lilfordi,
- планинска сјеница	- Parus montanus,
- јелова сјеница	- Parus ater i dr.

Медијерански:

- ушати ћук	- Otus scops,
- водени кос	- Cinclus cinclus,
- ватреноглави краљић	- Regulus ignicapillus,
- црвеноглави сврачак	- Lanius senator,
- црногрла страндица	- Emberiza cirulus itd.

Источно европски:

- мала мухарица	- Ficedula albicolus,
- чавка	- Coleur monedula,
- гавран	- Corvus corax i dr.

Сјеверски:

- сива пловка	- Aythya ferina,
- бјелобрда чигра	- Chilidinius hybridus,
- степска еја	- Circus pygargus i dr.

Средњеевропски елементи:

- сова ушара	- Bubo bubo,
- обични ћук	- Athene noctua,
- зелена жуна	- Picus viridis,
- кос	- Tordus merula,
- црноглава грмуша	- Sylvia stricapilla,
- сојка	- Gaurulus glandarius,
- сврака	- Pica pica,
- велики тетријаб	- Tetrao urogalis,
- јаребица камењарка	- Alectrois graeca.

Међународни аспекти заштите животне средине дурмиторског подручја

На основу вишегодишњих мултидисциплинарних истраживања природне средине дурмиторског подручја и закључавања Југословенског симпозијума о заштити кањона и ријеке Таре одржаног 1972. године на Жабљаку, а сагласно

Конвенцији о заштити природног и културног наслеђа, међународну заштиту уживају:

Базен ријеке Таре, површине око 20000 km² уписан је 17. јануара 1977. године у Листу еколошких резервата биосфере (УНЕСКО-в Програм човјека и биосфера МАВ);

Национални парк "Дурмитор", са дјелом кањона Таре као једном од зона посебне заштите, уписан је септембра 1980. године у Списак свјетске природне баштине(УНЕСКО-в комитет за свјетску баштину);

Конвенцијом о заштити свјетске и културне природне баштине, коју је ратификовала Југославија¹¹, утврђени су критеријуми за упис објеката природе, а то претпоставља да природно добро представља:

- споменик природе који се састоји од физичких или биолошких формација, или скупина формација, који имају изузетну универзалну вриједност са естетске или научне тачке гледишта;

- геолошку и физиографску формацију која је хабитат угрожених врста животиња и биљака од изузетне вриједности са научне и конзерваторске тачке гледишта;

- знаменито мјесто природе или тачно одређену природну зону која има универзалну вриједност са гледишта науке, конзервирања и природних љепота.

Уписом долине Таре и НП "Дурмитор" у УНЕСКО-ве листе, земља потписница Конвенције обавезна је да природној баштини од универзалног значаја обезбиди одређену функцију у животу заједнице и да заштиту укључи у програме општег планирања. Земља потписница је обавезана да се уздржава од намјерног предузимања било каквих мјера које би могле, посредно или непосредно, ићи на уштрб универзалној природној баштини.

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ДУРМИТОРСКОГ ПОДРУЧЈА У ПРОСТОРНИМ И УРБАНИСТИЧКИМ ПЛАНОВИМА

Полазећи од пројекције заштите природе, односно животне средине Црне Горе, а у складу са прописима који регулишу планирање и уређење простора, у Просторном плану Црне Горе, просторним и урбанистичким плановима Жабљака, Плужина и Шавника предвиђени су простори и објекти које треба штитити на основу постојећег Закона о заштити природе.

¹¹ Закон о ратификацији и сама Конвенција објављени су у Сл. листу ФРЈ, бр. 56/74.

На основу природних вриједности, њихове изворности и очуваности, заштита се остварује у складу са категоризацијом садржаном у Закону о заштити природе Црне Горе 1989. године и то одликама општина. Квалитет животне средине, конкретно вода, ваздуха, земљишта, шума и других природних ресурса прати се контролисањем надлежних општинских и републичких служби у складу са одговарајућим прописима.

У категорији објеката које могу заштитити општине (или општина) спадају: регионални парк(парк природе), споменик природе, предјели посебних природних одлика, а биљне и животињске врсте посебним рјешењем надлежног Заводу за заштиту природе.

Просторно-планском документацијом општина дурмиторског подручја и просторним планом Црне Горе, заштићени су:

Регионални паркови (паркови природе)

- простор општине Плужине између НП "Сутјеска", (граница са бившом Босном и Херцеговином) и НП "Дурмитор" такође на дијелу општине Плужине;
- простор општине Шавник у границама њеног просторног плана и
- простор општине Жабљак ван граница Националног парка "Дурмитор".

Споменик природе

- долине ријеке Буковице, Бијеле, Грабовице и Придворице у општини Шавник.

Предјели посебних природних одлика

- простор планина Маглића и Волујка са Трновачким језером и Стабањским језерима¹².

Меморијални природни споменик:

- спомен обележје у селу Мљетичак

Зоне заштите споменика културе:

- Соко - град и црква Шћепаница са непосредном околином на Шћепан Пољу;
- непосредна околина Пивског манастира;
- непосредна околина манастира Подмалинско у кањону Буковице и

¹² *Просторним планом Републике Црне Горе из 1986. године предјелом Маглића и Волујка био је предвиђен као поенцијални национални парк. Планска документација општине Плужине, на основу одговарајућих разних студија овај предјел је добио други статус.*

- околина манастира Светог Ђорђа у Горњој Добриловини.

МЈЕРЕ И ПРЕПОРУКЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ДУРМИТОРСКОГ ПОДРУЧЈА

Квантификацијом заштићених објеката природе и животне средине дурмиторског подручја нијесу коментарисане обавезе њене заштите, уређивања и унапређивања. У законској регулативи која третира сва релативна питања у заштити животне средине, посебно темељене вриједности категорије природних добара од изузетног значаја за развој Републике Црне Горе. У конкретном случају темељну вриједност предметног простора представљају природна добра и објекти заштићени по основу домаћег законодавства и међународних конвенција. Аналогно оваком режиму заштите, посебно у гранским законима о заштити природе, вода, шума, земљишта, ваздуха и других природних добара обавезне су мјере уређивања, санирања и унапређивања. Посебни удио у заштити природе у цјелини, а нарочито њених посебно заштићених дијелова, имају просторни и урбанистички палнови и одлуке државних органа на чијој се територији такви објекти налазе.

Поред постојећих законских прописа, у току је израда цјеловитог закона о животној средини Црне Горе којим ће се, на свеобухватан начин и у складу са условљеном стратегијом заштите животне средине, конкретније рјешавати поједини задаци у смислу поштовања предвиђених мера санације уређивања и унапређивања угрожених и девастираних дјелова животне средине. У овом контексту посебно треба истаћи обавезу корисника природе односно њених добара као и темељних вриједности животне средине на промјену односа када је у питању експлоатација. То подразумјева тзв. еколошки приступ у коришћењу и валоризацији природне и животне средине, како то предвиђа и одређење садржано у макропројекту Црна Гора еколошка држава.

ЛИТЕРАТУРА - REFERENCES

- Бурић М. (1985): **Воде НП "Дурмитор" и снабдјевање Жабљака водом.** Геолошки гласник. Завод за геолошка истраживања СРЦГ, књ. 10, Титоград.
- Ловићевић Г. (1978): **Развој законодавства о заштити природе Црне Горе.** Глас. републ. завода зашт. природе- Природ. музеја, бр.11. Титоград.
- Лакушић, Р. (1972): **Специфичности флоре и вегетације црногорског кањона.** Глас. републ. завода зашт. природе - Природњ. музеја, бр. 4. Титоград.

- Лакушић, Р. (1984): **Флора и екосистем планине Дурмитор**. Фауна Дурмитора, св. 1. Посебна издања, књ. 18. Одјељење природних наука ЦАНУ, књ. 11. Титоград.
- Михаиловић, Р. (1971): **Значајнија карсна врела у кањонима Таре и Пиве**. Глас. републ. завода зашт. природе - Природ. музеја, бр. 4. Титоград.
- Пулевић, В. (1982): **Заштита флоре и вегетације у Црној Гори**. Македонска академија наука и умјетности, 3. Скопије.
- Пулевић, В. (1984): **Заштита биљне врсте у СР Црној Гори**. Гласн. републ. завода зашт. природе - Природ. музеја, бр. 16. Титоград.
- Пурић, М. & Михаиловић, Р. (1983): **Физичко хемијске особине вода сливног подручја Таре са посебним освртом на могућност природног и индустријског загађења**. Глас. републ. завода зашт. природе - Природ. музеја, бр. 16. Титоград.
- Васић, В; Маринковић, С. & Визи, О. (1990): **Птице Дурмитора и кањона Таре**. Фауна Дурмитора, св. 3. Посебно издање ЦАНУ, књ. 23. Одјељење природних наука књ. 14. Титоград.
- Вучковић, М. & Михаиловић, Р. (1979): **Заштићена природна баштина Црне Горе**. Југословенски часопис за унапређивање квалитета живота "човијек и животна средина", бр.1. (28-31). Београд.

Radomir MIHAILOVIĆ & Mihailo BURIC

PROTECTION AND IMPROVEMENT OF THE DURMITOR'S AREA ENVIRONMENT

Summary

The paper presents the conditions of the environment of Durmitor's area, with special feview of species and forms of protection of some objects of nature, which is done on grounds of legal acts and regulations, physical and master plants.